

KARTA KURSU

Nazwa	Edukacja dla społeczeństw obywatelskich	
Nazwa w j. ang.	Education for civil societies	
Koordynator	dr hab. Radosław Marzęcki, prof. UP	Zespół dydaktyczny
		dr hab. Radosław Marzęcki, prof. UP
Punktacja ECTS*	3	

Opis kursu (cele kształcenia)

Celem kursu jest zapoznanie studentów z najważniejszymi koncepcjami teoretycznymi opisującymi i wyjaśniającymi postawy społeczno-polityczne z punktu widzenia ich funkcji dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i konsolidacji demokracji. Szczególny nacisk zostanie położony na omówienie znaczenia kompetencji społecznych i obywatelskich w procesie formowania się tzw. społeczeństwa otwartego. Przedstawione zostaną zarówno koncepcje obywatelstwa (m.in. konstruktywnego, dojrzałego, efektywnego, krytycznego obywatelstwa) dyskutowane na gruncie literatury socjologicznej, filozoficznej czy politologicznej, jak i różne modele edukacji obywatelskiej, stanowiące propozycję praktycznej implikacji tych koncepcji. Ważnym elementem kursu będzie zaprezentowanie wybranych metod realizacji edukacji obywatelskiej, w szczególności na rzecz partycypacji w społecznościach lokalnych i uczniowskich (np. budżetowanie partycypacyjne, warsztaty, kooperatywne rozwiązywanie problemów, demokratyzacja życia szkoły).

Warunki wstępne

Wiedza	Znajomość podstawowych pojęć z zakresu socjologii
Umiejętności	Umiejętność interpretacji tekstów naukowych oraz wnioskowania z danych wtórnych (np. wyników badań sondażowych)
Kursy	Zaliczone kursy: Podstawy socjologii

Efekty uczenia się

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Wiedza	W01: Student zna kluczowe pojęcia z zakresu problematyki objętej kursem: edukacja obywatelska, kompetencje społeczne, kompetencje obywatelskie, społeczeństwo obywatelskie, partycypacja.	W01, W02, W05
	W02: Student posiada zaawansowaną wiedzę na temat uwarunkowań i determinant rozwoju społeczeństwa obywatelskiego	
	W03: Student zna cele i funkcje edukacji obywatelskiej oraz potrafi scharakteryzować różne jej modele w oparciu o przyjęte rozwiązania w Polsce i na świecie	

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Umiejętności	U01: Student potrafi uzasadnić potrzebę kształtowania określonych kompetencji społecznych i obywatelskich	U1, U2, U3, U5
	U02: Student potrafi zastosować w praktyce wybrane metody edukacji obywatelskiej, w szczególności służące partycypacji w społecznościach lokalnych i uczniowskich	
	U03: Student potrafi twórczo interpretować teoretyczne koncepcje obywatelstwa i proponuje sposoby ich implementacji w praktyce życia społecznego	

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Kompetencje społeczne	K01: Student potrafi konstruktywnie argumentować i uzasadniać swój punkt widzenia w zakresie celów kształcenia obywatelskiego w odniesieniu do poznanej literatury	K01, K02
	K02: Student potrafi diagnozować najważniejsze bariery aktywności w życiu publicznym oraz projektować rozwiązania, mających na celu ich wyeliminowanie	

studia stacjonarne

		Organizacja									
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach									
		A	K	L	S	P	E				
Liczba godzin		30									

studia niestacjonarne

Forma zajęć	Organizacja											
	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach										
		A		K		L		S		P		E
Liczba godzin		20										

Opis metod prowadzenia zajęć

Ćwiczenia prowadzone w formie warsztatów: studia przypadku, dyskusje, praca w grupach, projekty, analiza dokumentów i tekstów źródłowych.

Formy sprawdzania efektów uczenia się

	E – learning	Gry dydaktyczne	Ćwiczenia w szkole	Zajęcia terenowe	Praca laboratoryjna	Projekt indywidualny	Projekt grupowy	Udział w dyskusji	Referat	Praca pisemna (esej)	Egzamin ustny	Egzamin pisemny	Inne
W01						X	X	X					
W02						X	X	X					
W03						X	X	X					
U01						X	X	X					
U02						X	X	X					
U03						X	X	X					
U04						X	X	X					
U05						X	X	X					
K01						X	X	X					
K02						X	X	X					
K03						X	X	X					

Kryteria oceny	<p>Warunkiem uzyskania pozytywnej oceny są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obecność na zajęciach - merytoryczny udział w dyskusjach - zaangażowanie w pracę nad projektem - przedstawienie wyników pracy nad projektem
Uwagi	

Treści merytoryczne (wykaz tematów)

1. Klasyczne koncepcje obywatelstwa, partycypacji i wychowania do demokracji.
2. Wzory postaw demokratycznych i obywatelskich – przegląd koncepcji współczesnych. Komponenty postaw obywatelskich, korelaty obywatelskości.
3. Kondycja społeczeństw obywatelskich we współczesnej Polsce i Europie. Depolityzacja czy polityzacja stylu życia ludzi młodych.
4. Podmioty socjalizacji obywatelskiej – rola rodziny, szkoły, mediów, elit politycznych. Szkoła jako przestrzeń obywatelskiego uczestnictwa.
5. Postawy obywatelskie a (nie)demokratyczny system polityczny. Kultura polityczna, prawna i obywatelska.
6. Nowe formy obywatelstwa – zwrot deliberatywny. Konwencjonalne i niekonwencjonalne formy uczestnictwa w demokracji. Istota i rozumienie partycypacji.
7. Kompetencje społeczne i obywatelskie – uwarunkowania, pomiar, funkcje.
8. Pojęcie i istota edukacji obywatelskiej. Cele, funkcje, problemy i wyzwania dla edukacji obywatelskiej.
9. Znaczenie edukacji obywatelskiej dla kształtowania aktywności w społecznościach lokalnych oraz szkołach.
10. Modele edukacji obywatelskiej. Doświadczenia polskie i zagraniczne.
11. Wyzwania dla współczesnej edukacji obywatelskiej: kryzysy ekonomiczne, pandemia, populizm. Koncepcja demokracji postliberalnej.
12. Innowacje demokratyczne. Budżet obywatelski – ewolucja, cele, społeczne implikacje. Panele deliberacyjne. Sposoby nauczania o budżecie partycypacyjnym.
13. Metody edukacji obywatelskiej - metoda projektu, włączanie do pracy na rzecz społeczności lokalnej, demokratyzacja życia szkoły.
14. Kształtowanie postaw asertywnych i krytycznych w sferze publicznej – techniki obrony przed manipulacją w publicznych sporach (erystyka), korupcja dyskursu, błędy poznawcze podczas przyswajania informacji z mediów, sposoby weryfikacji prawdziwości treści medialnych (fact-checking).

Wykaz literatury podstawowej

Depczyńska, P., Rzec o dojrzałym obywatelstwie. Edukacja obywatelska w Szwajcarii, Wydawnictwo UJK, Piotrków Trybunalski 2020.

Edukacja obywatelska w szkołach w Europie – 2017. Raport Eurydice, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg 2017.

Gierszewski D., Edukacja obywatelska w przestrzeni lokalnej, Wydawnictwo UJ, Kraków 2017.

Hitchens Ch., Listy do młodego kontestatora, Wydawnictwo Karakter, Kraków 2017.

Kordasiewicz A., Sadura P., Edukacja obywatelska w działaniu, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013.

Korzeniowski J., Machałek M., Edukacja obywatelska w szkole. Teoria i praktyka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.

Krajewska A., Kompetencje personalne i społeczne, Wydawnictwo Ekonomik, Warszawa 2018.

Kwiecińska-Zdrenka M., Pokolenie (nie)obecne. Uwarunkowania i procesy obywatelskiej aktywności i bierności młodych dorosłych, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2022.

Ossowska M., Wzór demokracji, Daimonion, Lublin 1992.

Schütz, A., Światły obywatel. Esej o społecznym zróżnicowaniu wiedzy, „Literatura na świecie”, 1985, nr 2.

Smółka P., Kompetencje społeczne. Metody pomiaru i doskonalenia umiejętności interpersonalnych, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

Szafraniec K., Młodzi 2018. Cywilizacyjne wyzwania. Edukacyjne konieczności, A Propos Serwis Wydawniczy, Warszawa 2019.

Szkolny budżet partycypacyjny – wskazówki dla początkujących, Fundacja Pole Dialogu, Warszawa 2019.

Sztompka, P., Kompetencje cywilizacyjne uwarunkowania transformacji gospodarczej i społecznej, „Dialog. Pismo Dialogu Społecznego”, 2010, nr 2(25).

Tadeusiak-Jeznach K., Szaranowicz-Kusz M., Studzińska M., Młodzież i budżet partycypacyjny. Otwieranie drzwi do demokracji, Fundacja Pole Dialogu, Warszawa 2016.

Zalewski P., Wojcieszak M., Szkolny Budżet Obywatelski – o szansie na deliberację w szkole, Fundacja

Wykaz literatury uzupełniającej

- Alexander, J.C., *The Civil Sphere*, Oxford University Press, Oxford-New York 2006.
- Brett P., Mompoin-Gaillard P., Salema M.H., *Edukacja obywatelska i edukacja na rzecz praw człowieka jako zadanie wszystkich nauczycieli* Opis kompetencji nauczycielskich i sposobów ich rozwijania, Rada Europy, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012.
- Czekaj Ł., *Edukacja obywatelska w Polsce po 1989 roku i rola organizacji obywatelskich*, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków 2019.
- Giroux H.A., Witkowski L., *Edukacja i sfera publiczna. Idee i doświadczenia pedagogiki radykalnej*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2010.
- Grabowska B., *Samotny egoista czy odpowiedzialny obywatel? Rozważania na temat liberalnego ideału człowieka i obywatela*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2011.
- Hałas E., *Wychowanie i kultura demokratyczna. Zarys poglądów Floriana Znanieckiego*, „Zoon Politikon”, 2014, nr 5.
- Illich I., *Odszkolnić społeczeństwo*, Fundacja Nowej Kultury Bęc Zmiana, Warszawa 2010.
- Kopińska V., *Edukacja obywatelska w szkole. Krytyczna analiza dyskursu podręczników szkolnych*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2017.
- Kopińska V., Solarczyk-Szwec H., *Kompetencje społeczne i obywatelskie w podstawach programowych kształcenia ogólnego. Analiza krytyczna*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2017.
- Kwieciński Z., Florian Znaniecki jako pedagogiczny marzyciel, „Studia Edukacyjne”, 2019, nr 52.
- Lewenstein B., Schindler J., Skrzypiec R. (red.), *Partycypacja społeczna i aktywizacja w rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnych*, Wydawnictwo UW, Warszawa 2010.
- Łabędź K. (red.), *Bariery aktywności publicznej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008.
- Michalski M. (red.), *Europa i społeczeństwo obywatelskie. Rozmowy w Castel Gandolfo*, Wydawnictwo Znak, Kraków 1994.
- Piejka A., *Edukacja obywatelska jako istotny obszar wychowania dla pokoju*, „Studia z Teorii Wychowania”, 2020, t. XI, nr 4(33).
- Popper K., *Spółczesność otwarte i jego wrogowie*, t. 1 i 2, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Putnam, R.D., *Demokracja w działaniu. Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*. Wydawnictwo Znak, Kraków 1995.
- Putnam, R.D., *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Siellawa-Kolbowska K.E., Łada A., Cwiek-Karpowicz J. (red.), *Edukacja obywatelska w Niemczech i Polsce*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2008.
- Sławek T., *A jeśli nie trzeba się uczyć...*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2021.
- Szacki J. (red.), *Ani książkę, ani kupiec – obywatel. Idea społeczeństwa obywatelskiego w myśli współczesnej*, Wydawnictwo Znak, Fundacja im. Stefana Batorego, Kraków-Warszawa.
- Szafraniec K., *Dojrzewający obywatele dojrzewającej demokracji. O stylu politycznej obecności młodych*, Instytut Obywatelski, Warszawa 2012.
- Sztompka P., *Zaufanie. Fundament społeczeństwa*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2007.
- Z. Melosik, K. Przyszczypkowski (red.), *Wychowanie obywatelskie. Studium teoretyczne, porównawcze i empiryczne*, Wydawnictwo Edytor, Toruń-Poznań 1998.
- Znaniecki F., *Spółczesna rola studenta uniwersytetu*, Wydawnictwo Nakom, Poznań 1997.

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta) – studia stacjonarne

liczba godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	0
	Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)	30
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	15
liczba godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	10
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu	10
	Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)	15
	Przygotowanie do egzaminu/zaliczenia	10
Ogółem bilans czasu pracy		90
Liczba punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		3

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta) – studia niestacjonarne

liczba godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	0
	Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)	20
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	15
liczba godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	20
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu	10
	Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)	15
	Przygotowanie do egzaminu/zaliczenia	10
Ogółem bilans czasu pracy		90
Liczba punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		3